

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Робоча програма
навчальної дисципліни
"ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ"
для студентів галузі знань
0305 "Економіка та підприємництво"
денної форми навчання

Затверджено на засіданні кафедри статистики та економічного прогнозування.

Протокол № 1 від 29.08.2013 р.

Укладачі: Раєвнева О. В.

Грачов В. І.

Карпенко А. С.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни "Фінансовий аналіз" для студентів галузі знань 0305 "Економіка та підприємництво" денної форми навчання / укл. О. В. Раєвнева, В. І. Грачов, А. С. Карпенко. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 39 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни, її зміст за модулями і темами, плани лекцій, семінарських і практичних занять, контрольні запитання для самодіагностики, а також систему контролю знань студентів.

Рекомендовано для студентів економічних спеціальностей.

Вступ

На сучасному етапі розвитку держави, одночасно із формуванням ринкових відносин, здійсненням процесів роздержавлення та структурної перебудови економіки відбуваються глобальні зміни і в управлінні. Це викликало величезний попит до такої моделі управління, яка передбачає здійснення систематичного і якісного фінансового аналізу, який дає змогу оцінити реальний фінансовий стан підприємств та запропонувати шляхи як зберегти стабільність та фінансову незалежність суб'єктів господарювання в умовах, які постійно змінюються.

Знання основ фінансового аналізу має важливе значення для використання методів, прийомів та моделей фінансового аналізу для обґрунтування та оптимізації управлінських рішень, спрямованих на захист і розвиток власного бізнесу. Власникам, уміння застосовувати аналітичні інструменти необхідне для збільшення рентабельності капіталу, своєчасної реалізації заходів щодо управління фінансовою стійкістю, визначення резервів рентабельності, поліпшення платоспроможності та ліквідності підприємства; кредиторам та інвесторам – для ліквідації ризиків за позиками і вкладками, вибору оптимальних інвестиційних проектів.

Таким чином, становлення ринкових відносин потребує певних знань з методики та методології фінансового аналізу з урахуванням перехідного до ринкової економіки періоду та світового досвіду.

Метою дисципліни "Фінансовий аналіз" є оволодіння студентами теоретико-методичними та практичними навичками здійснення аналізу фінансової діяльності підприємств різних форм власності та галузей економіки в сучасних ринкових умовах.

Предметом навчальної дисципліни є процес фінансової діяльності підприємства, ефективність використання його фінансових ресурсів.

Завдання навчальної дисципліни: формування у студентів знань з використання методики фінансового аналізу, спираючись на комплекс економіко-математичних і статистичних методів і прийомів, для виявлення резервів підвищення ефективності діяльності підприємства.

Структура навчальної дисципліни "Фінансовий аналіз" наведена в табл. 1

Таблиця 1

Структура навчальної дисципліни

Начальна дисципліна підготовки бакалаврів	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість змістовних модулів – 2	Галузь знань 0305 "Економіка та підприємництво"	За вибором. Рік підготовки: 3. Семестр: 5
Кількість годин: усього – 108 годин; за змістовними модулями: модуль 1 – 58 годин; модуль 2 – 50 годин	Назва напрямку підготовки: усі напрями	Лекції: кількість годин – 34. Практичні (семінарські): кількість годин – 34. Самостійна робота – 34 години. Консультації – 6 годин
Кількість тижнів викладання навчальної дисципліни: 17. Кількість годин на тиждень – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Форма контролю: диференційований залік

1. Кваліфікаційні вимоги до студентів

З метою кращого засвоєння матеріалу дисципліни студенти повинні спочатку опанувати знаннями та навичками в галузі мікроекономіки, регіональної економіки, маркетингу, економіки підприємства, статистики, економічної статистики, бухгалтерського обліку, фінансів – знання яких

дозволить студентам усвідомити і виявити взаємозв'язок між економічними і фінансовими показниками діяльності підприємства.

У свою чергу знання з даної дисципліни забезпечують успішне засвоєння таких навчальних дисциплін як: статистичні моделі детермінованого факторного аналізу, статистичне моделювання та прогнозування, управління розвитком соціально-економічних систем.

Необхідні знання студенти отримують під час лекційних занять і виконання практичних завдань.

Необхідним елементом успішного засвоєння дисципліни є самостійна робота студентів під керівництвом викладачів, а також самостійна робота з економічною літературою, законодавчими і нормативними актами з питань аналізу господарської діяльності підприємств, спеціальною інформаційно-аналітичною та методичною літературою.

З метою активізації та інтенсифікації роботи студентів при вивченні навчальної дисципліни аналізуються практичні господарські операції по виробництву, купівлі та продажу товарів; розв'язуються задачі по виявленню резервів підвищення ефективності діяльності суб'єктів підприємницької діяльності; здійснюється тестовий контроль теоретичних знань студентів.

Питання, що виявляються найскладнішими та містять протиріччя, винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Усі ці види занять розроблено відповідно до Положення про організацію навчального процесу підготовки фахівців, затвердженого вченою радою ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Після вивчення навчальної дисципліни студенти повинні опанувати наступні професійні компетентності (табл. 2).

**Компетентності, яких набувають студенти в процесі вивчення навчальної дисципліни
згідно з національною рамкою кваліфікацій**

Назва	Зміст компетентності	Теми дисципліни, що формують компетентність
1	2	3
1. Здатність до цілісного уявлення про взаємозв'язок, взаємовплив та взаємообумовленість показників фінансового стану суб'єктів господарювання та організацій, що функціонують у сучасних ринкових умовах та здібність визначення джерел інформації стосовно проведення фінансового аналізу підприємства		
Знання	Знання основних теоретичних положень, категорій та методів фінансового аналізу, вимог та методологічних принципів проведення фінансового аналізу суб'єкту господарювання. Знання джерел інформації для проведення фінансового аналізу підприємства	Тема 1 Сутність фінансового аналізу та характеристика фінансових ресурсів підприємства. Тема 2. Методи та методика проведення фінансового аналізу. Тема 3. Інформаційна база фінансового аналізу
Уміння	Здатність визначати об'єкт, суб'єкт фінансового аналізу та його сутність. Здатність використовувати інформаційні ресурси для проведення фінансового аналізу підприємства. Здатність усвідомлювати зв'язок фінансового аналізу з іншими науками і дисциплінами	
Комунікація	Розвиток креативного мислення при вирішенні поставлених завдань; Навички толерантного ставлення до іншої думки при вирішенні завдання; Здатність до критики та самокритики	
Автономність і відповідальність	Здібність виділяти серед різноманітних пропозицій щодо вирішення проблеми інформацію, яка дозволяє це здійснити. Здатність до розвитку креативного мислення при вирішенні поставлених завдань. Прагнення до неперервного особистісного та професійного вдосконалення	

1	2	3
2. Здатність набувати теоретичні знання з організації фінансового аналізу та здатність щодо кількісної оцінки фінансового стану підприємства за допомогою використання системи фінансових показників		
Знання	Знання комплексу показників для різностороннього аналізу фінансового стану підприємства	Тема 4. Показники фінансового стану підприємства та їх характеристика. Тема 5. Аналіз наявності та ефективності використання оборотних коштів підприємства. Тема 6. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства
Уміння	Здатність виявляти структурні закономірності розвитку фінансово-економічних процесів на підприємстві. Вміти оцінювати наявність та ефективність використання оборотних активів суб'єкта господарювання. Здатність проводити аналіз ліквідності балансу та рівень платоспроможності підприємства. Здатність проводити оцінку фінансової стійкості підприємства	
Комунікація	Навички командної роботи та розробки колективного рішення. Розвиток креативного мислення при вирішенні поставлених завдань. Навички толерантного ставлення до іншої думки при вирішенні завдання. Здатність до критики та самокритики	
Автономність і відповідальність	Здібність виділяти серед різноманітних пропозицій щодо вирішення проблеми інформацію, яка дозволяє це здійснити. Здатність до розвитку креативного мислення при вирішенні поставлених завдань. Прагнення до неперервного особистісного та професійного вдосконалення	
3. Здатність проводити оцінку змін, що відбулися у пасиві балансу з погляду підвищення рівня фінансової стабільності підприємства та вміти визначати оптимальний варіант співвідношення власного і позикового капіталу		
Знання	Знання сучасних класифікаційних ознак інвестицій, структури капіталу та активів підприємства. Знання методів оцінки ефективності інвестицій. Знання складових капіталу підприємства та методики оцінки його вартості. Знання показників оцінки стану та ефективності використання майна підприємства	Тема 7. Аналіз інвестиційної активності підприємства. Тема 8. Аналіз капіталу підприємства. Тема 9. Аналіз майна підприємства

1	2	3
Уміння	Здатність застосовувати показники, що характеризують використання інвестиційних ресурсів з метою оцінки ефективності інвестиційних проектів. Здатність проводити оцінку складу, структури і джерел формування капіталу підприємства, визначати його середньозважену ціну. Здібність проводити оцінку змін, що відбулися у пасиві балансу з погляду підвищення рівня фінансової стабільності підприємства та вміти визначати оптимальний варіант співвідношення власного і позикового капіталу. Здібність проводити комплексну оцінку ефективності використання майна підприємства	
Комунікація	Навички командної роботи та розробки колективного рішення. Навички управління командою задля досягнення поставленої мети. Навички толерантного ставлення до іншої думки. Здатність до критики та самокритики	
Автономність і відповідальність	Здібність виділяти серед різноманітних пропозицій щодо вирішення проблеми інформацію, яка дозволяє це здійснити. Здатність до розвитку креативного мислення при вирішенні поставлених завдань. Прагнення до неперервного особистісного та професійного вдосконалення	
4. Здатність до дослідження руху грошових потоків та виявлення резервів збільшення прибутку підприємства		
Знання	Знання основних етапів аналізу грошових потоків на підприємстві. Знання основних методів оптимізації грошових потоків. Знання чинників підприємства, що впливають на його валовий прибуток та рентабельність власного капіталу	Тема 10. Аналіз руху грошових потоків. Тема 11. Комплексний аналіз прибутку (рентабельності) підприємства
Уміння	Вміти складати план грошових надходжень і виплат. Вміти проводити розрахунки грошового потоку прямим та непрямим методом. Здатність проводити діагностику причин недостачі грошових коштів на підприємстві. Здатність проводити аналіз прибутковості підприємства	
Комунікація	Навички командної роботи та розробки колективного рішення. Здатність до критики та самокритики	
Автономність і відповідальність	Здатність до самостійного пошуку необхідної інформації для побудови стратегії поведінки підприємства/організації в умовах невизначеності зовнішнього середовища.	

	Прагнення до неперервного особистісного та професійного вдосконалення	

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Перед початком вивчення дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з програмою дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також усіма видами контролю та методикою оцінювання навчальної роботи.

Навчальний процес згідно з робочою програмою навчальної дисципліни здійснюється у таких формах: лекційні, семінарські та практичні заняття, самостійна робота студентів, контрольні заходи.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Навчальний модуль – це відносно окремий самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками.

Тематичний план даної дисципліни складається з двох змістовних модулів (табл. 3).

Таблиця 3

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назва теми	Кількість годин, відведених на:		
	лекції	семінарські та практичні заняття	самостійну роботу студентів
1	2	3	4
Змістовний модуль 1. Теоретичні основи фінансового аналізу			
Тема 1. Сутність фінансового аналізу та характеристика фінансових ресурсів підприємства	2	2	3,5
Тема 2. Методи та методика проведення фінансового аналізу	4	4	5
Тема 3. Інформаційна база фінансового аналізу	2	2	2,5
Тема 4. Показники фінансового стану підприємства та їх характеристик	4	4	5
Тема 5. Аналіз наявності та ефективності використання оборотних коштів підприємства	6	6	6

1	2	3	4
Змістовний модуль 2. Аналіз фінансового стану підприємства			
Тема 6. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства	4	4	4
Тема 7. Аналіз інвестиційної активності підприємства	2	2	2
Тема 8. Аналіз капіталу підприємства	2	2	3
Тема 9. Аналіз майна підприємства	2	2	1
Тема 10. Аналіз руху грошових потоків	2	2	3
Тема 11. Комплексний аналіз прибутку (рентабельності) підприємства	4	4	5
Усього	34	34	40

3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Змістовний модуль 1. Теоретичні основи фінансового аналізу

Тема 1. Сутність фінансового аналізу та характеристика фінансових ресурсів підприємства.

Фінансовий аналіз як галузь економічної науки. Умови, які сприяли розвитку фінансового аналізу на підприємствах. Фінансовий аналіз в умовах ринкової економіки, його значення та функції. Фінансово-господарська діяльність як предмет фінансового аналізу. Об'єкти та суб'єкти аналізу. Задачі і принципи фінансового аналізу. Структура фінансових ресурсів підприємства та їх характеристика. Види фінансового аналізу (зовнішній та внутрішній). Зв'язок фінансового аналізу з іншими науками і дисциплінами.

Тема 2. Методи та методика проведення фінансового аналізу.

Методи та прийоми фінансового аналізу; горизонтальний, вертикальний, трендовий, аналіз відносних показників, порівняльний та факторний аналіз. Класифікація методів аналізу: неформалізовані та формалізовані. Традиційні методи економічної статистики, математико-статистичні методи, що застосовуються у фінансовому аналізі. Схема побудови аналітичного процесу, Взаємозв'язок етапів та напрямів фінансового аналізу.

Тема 3. Інформаційна база фінансового аналізу.

Джерела інформації фінансового аналізу. Характеристика форм бухгалтерської, статистичної та фінансової звітності. Значення бухгалтерського балансу для фінансового аналізу діяльності підприємства та його характеристика. Методи перевірки бухгалтерського балансу та оцінки активів. Необхідність та порядок перетворення бухгалтерського балансу в аналітичний баланс-нетто. Економічна оцінка балансу підприємства.

Характеристика звітів підприємства: "Про фінансові результати діяльності підприємства", "Про рух грошових коштів", "Про власний капітал".

Тема 4. Показники фінансового стану підприємства та їх характеристика.

Склад та класифікація показників оцінки фінансового стану підприємства. Методологічна послідовність та порядок розрахунку й аналізу показників фінансового стану підприємства. Характеристика фінансових показників, що характеризують: ліквідність, платоспроможність, прибутковість та рентабельність, положення підприємства на ринку цінних паперів.

Тема 5. Аналіз наявності та ефективності використання оборотних коштів підприємства.

Сутність оборотних коштів підприємства та їх структура. Показники ефективності використання оборотних коштів підприємства. Аналіз забезпеченості власними оборотними коштами та причин створення надлишку (або нестачі) власних оборотних коштів у підприємства. Аналіз нормованих та ненормованих оборотних коштів. Аналіз впливу факторів на ефективність використання оборотних коштів. Аналіз дебіторської заборгованості підприємства та пошук шляхів її зниження. Оцінка потреби в запасах підприємства та розрахунок строку їх поповнення. Розрахунок періоду інкасації дебіторської заборгованості та тривалості її обертання.

Змістовний модуль 2. Аналіз фінансового стану підприємства

Тема 6. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства.

Сутність ліквідності та платоспроможності підприємства та їх значення для оцінки його фінансового стану. Основні показники, що характеризують ліквідність платоспроможність підприємства, їх характеристика. Розподіл активів підприємства за ступенем убунання їх ліквідності. Розподіл пасивів балансу за ступенем зростання строків майбутніх платежів. Методи оцінки ліквідності підприємства. Фактори впливу на ліквідність підприємства. Оцінка можливості відновлення (втрати) платоспроможності.

Тема 7. Аналіз інвестиційної активності підприємства.

Економічна сутність інвестицій та інвестиційної діяльності підприємства. Джерела інвестицій. Класифікаційні ознаки інвестицій. Характеристика офіційних методичних рекомендацій по оцінці ефективності інвестиційних проєктів. Аналіз розвитку інвестиційної діяльності підприємства. Аналіз ефективності інвестицій. Сутність інноваційної діяльності підприємства та напрями її здійснення. Аналіз і оцінка ефективності інновацій.

Тема 8. Аналіз капіталу підприємства.

Капітал підприємства, як економічна категорія. Джерела формування капіталу підприємства. Поняття ціни капіталу підприємства та порядок її розрахунку. Показники, які характеризують структуру капіталу та їх характеристика. Використання показника ціни капіталу для обґрунтування участі інвестора в реалізації інвестиційних проєктів. Оптимізація структури капіталу підприємства з метою збільшення прибутку. Поняття фінансового і виробничого левериджу.

Тема 9. Аналіз майна підприємства.

Поняття та структура майна підприємства, методи його оцінки. Вплив структури вартості майна на фінансовий стан підприємства. Показники ефективності використання майна підприємства, що характеризують стан та структуру активів підприємства у сукупності з джерелами їх покриття (пасивами). Узагальнюючі показники ефективності використання основних виробничих фондів, та фактори, що на них впливають. Показники ефективності використання оборотних коштів та витрат майбутніх періодів.

Тема 10. Аналіз руху грошових потоків.

Економічна сутність, цілі та значення фінансового аналізу в процесі управління грошовими активами. Класифікація вхідних та вихідних грошових потоків в операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства. Прямий та непрямий методи оцінки руху грошових потоків: способи здійснення, їх переваги і недоліки. Основні причини невідповідності величини грошових потоків суми отриманого прибутку.

Оцінка стратегії управління грошовими потоками: зміст та послідовність її здійснення. Сутність та основні етапи перспективного аналізу грошових потоків. Аналіз забезпеченості підприємства грошовими потоками. Ануїтети та дисконтування грошових потоків підприємства.

Тема 11. Комплексний аналіз прибутку (рентабельності) підприємства.

Зміст, завдання та інформаційна база аналізу формування та використання прибутку підприємства. Види прибутку та рентабельності.

Аналіз рівня, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства. Факторний аналіз прибутку від операційної діяльності. Система "директ-костінг" як теоретична база аналізу витрат та оптимізації прибутку. Граничний аналіз та оптимізація витрат, обсягу реалізації прибутку. Аналіз умов беззбитковості підприємства. Факторний аналіз показників рентабельності. Резерви збільшення прибутку підприємства.

4. Плани лекцій

Змістовний модуль 1. Теоретичні основи фінансового аналізу

Тема 1. Сутність фінансового аналізу та характеристика фінансових ресурсів підприємства.

1. Зміст фінансового аналізу і його функціональна роль в діяльності суб'єктів господарювання.
2. Мета і основні завдання фінансового аналізу.
3. Предмет, об'єкт та суб'єкти фінансового аналізу.
4. Види фінансового аналізу та його організація.
5. Фінансові ресурси підприємства та їх структура.

Література: [1 – 5; 9, с. 11–51; 11, с. 9–64; 12 с. 5–36; 13, с. 8–24; 14, с. 56–88].

Тема 2. Методи та методика проведення фінансового аналізу.

1. Класифікація методів фінансового аналізу: формалізовані та неформалізовані методи аналізу.
2. Зміст та методологія здійснення експрес-аналізу фінансового стану підприємства.
3. Методичне забезпечення фінансового аналізу.
4. Сучасна методика оцінювання фінансових звітів.

Література: [1; 3 – 5; 6, с. 32–78; 9, с. 11–51; 11, с. 64–85; 12, с. 8–14; 14, с. 18–41; 15, с. 80–95; 17, с. 29–43; 20, с. 111–116].

Тема 3. Інформаційна база фінансового аналізу.

1. Сутність інформації та ознаки її корисності для фінансового аналізу.
2. Інформаційні ресурси бухгалтерської та фінансової звітності.
3. Інформаційні ресурси статистичної та податкової звітності.
4. Роль і місце вибіркового спостережень та експертних оцінок у поглибленому фінансовому аналізі.

Література: [1; 2; 9, с. 53–101; 11, с. 85–196; 17, с. 167–179; 18; 19; 21, с. 11–54; 20, с. 178–197].

Тема 4. Показники фінансового стану підприємства та їх характеристика.

1. Система показників фінансового аналізу та оцінка їх величини в процесі прийняття управлінських рішень.
2. Моделювання та аналіз факторних систем фінансових показників.
3. Детермінований та стохастичний аналіз.
4. Основні прийоми стохастичного моделювання.
5. Способи оцінки впливу факторів у детермінованому моделюванні факторних систем.

Література: [1; 2; 6, с. 23–35; 7, с. 24–47; 8; 9, с. 53–97; 10, с. 74–104; 13, с. 25–67; 15, с. 60–80; 20, с. 89–116].

Тема 5. Аналіз наявності та ефективності використання оборотних коштів підприємства.

1. Економічна сутність оборотних коштів підприємства та їх структура.

2. Показники ефективності використання оборотних коштів.
3. Аналіз розміщення фінансових ресурсів в оборотних коштах підприємства.
4. Аналіз дебіторської заборгованості підприємства.
5. Резерви підвищення ефективності використання оборотних коштів.

Література: [1; 3; 9, с. 103–117; 11, с. 226–248; 12, с. 141–151; 15, с. 24–44; 17, 252–259; 19].

Змістовний модуль 2. Аналіз фінансового стану підприємства

Тема 6. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства.

1. Поняття ліквідності та платоспроможності підприємства.
2. Показники та методи оцінки ліквідності підприємства.
3. Основні ознаки платоспроможності та показники її оцінки.
4. Оцінка фінансової стійкості підприємства за рівнем безпеки господарської діяльності.

Література: [1 – 3; 9, с. 182–213; 11, с. 308–327; 12, с. 64–83; 15, с. 60–80; 17, с. 447–454; 20, с. 120–154].

Тема 7. Аналіз інвестиційної активності підприємства.

1. Сутність інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства і джерела її фінансування.
2. Характеристика методичних рекомендацій по оцінці ефективності інвестиційних проектів.
3. Оцінка ефективності фінансових інвестицій.
4. Аналіз впливу інвестицій на ефективність господарської діяльності підприємства.

Література: [3 – 5; 9, с. 314–335; 10, с. 383–430; 11, с. 494–525; 15, с. 100–125; 16, с. 53–104].

Тема 8. Аналіз капіталу підприємства.

1. Склад джерел формування капіталу підприємства.
2. Аналіз структури і динаміки джерел капіталу підприємства.
3. Оцінка ефективності використання власного і залученого капіталу.
4. Оцінка середньозваженої вартості капіталу підприємства.
5. Управління структурою капіталу на основі фінансового левериджу.

Література: [1; 2; 7, с. 234–276; 9, с. 147–163; 10, с. 454–466; 13, с. 167–189; 17, с. 454–469].

Тема 9. Аналіз майна підприємства.

1. Економічна сутність і склад майна підприємства.
2. Аналіз структури і динаміки майна підприємства.
3. Аналіз стану і ефективності формування майна підприємства.
4. Аналіз забезпеченості підприємства виробничими запасами та їх оборотності.
5. Аналіз ефективності використання основних виробничих фондів.

Література: [1; 3; 4; 9, с. 103–145; 11, с. 196–226; 12, с. 151–158; 17, с. 412–447].

Тема 10. Аналіз руху грошових потоків.

1. Економічна сутність грошових потоків підприємства та їх класифікація.
2. Характеристика Звіту "Про рух грошових коштів".
3. Аналіз забезпеченості підприємства грошовими коштами.
4. Ануїтети та дисконтування грошових потоків підприємства.

Література: [1; 3; 4; 6, с.78–95; 9, с. 165–180; 10, с. 307–322 ; 11, с. 273–308; 12, с. 83–91; 15, с. 95–100; 17, с. 434–438; 20, с. 210–264].

Тема 11. Комплексний аналіз прибутку (рентабельності) підприємства.

1. Механізм формування і використання фінансових результатів діяльності підприємства.
2. Аналіз формування чистого прибутку підприємства.
3. Показники рентабельності та методика їх розрахунку.
4. Аналіз рентабельності власного капіталу підприємства.
5. Резерви збільшення прибутку підприємства.

Література: [1; 3; 4; 9, с. 277–312; 10, с. 186–204; 11, с. 525–553; 17, с. 338–384; 20, с. 120–154].

5. Плани семінарських та практичних занять

За кожною темою викладач проводить заняття, яке містить семінарську та практичну частини.

Семінарське заняття – форма навчального заняття, при якій викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих студенти готують тези виступів. На семінарській частині заняття викладач організовує обговорення зі студентами питань щодо тем,

визначених робочою навчальною програмою. Темі семінарських занять наведено у табл.4.

Семінарські заняття проводяться в аудиторіях або в навчальних кабінетах з однією академічною групою. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді, їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо.

Таблиця 4

Перелік тем семінарських занять

Назва теми	Програмні запитання семінарських занять	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовний модуль 1. Теоретичні основи фінансового аналізу.			
Тема 1. Сутність фінансового аналізу та характеристика фінансових ресурсів підприємства	1. Передумови виникнення фінансового аналізу. 2. Місце фінансового аналізу у функціонуванні економічного механізму управління підприємством. 2. Концептуальна структурно-функціональна схема фінансового аналізу господарюючих суб'єктів. 3. Характеристика фінансових ресурсів підприємства. 4. Зв'язок економічного аналізу з іншими науками і дисциплінами	2	[1 – 5; 9, с. 11–51; 11, с. 9–64; 12 с. 5–36; 13, с. 8–24; 14, с. 56–88]
Тема 2. Методи та методика проведення фінансового аналізу	1. Основні елементи методичного забезпечення фінансового аналізу. 2. Переваги та недоліки існуючих методичних рекомендацій щодо проведення фінансового аналізу. 3. Методи фінансово-аналітичного оцінювання балансу підприємства. 4. Організація фінансового аналізу на підприємстві	4	[1; 3 – 5; 6, с. 32–78; 9, с. 11–51; 11, с. 64–85; 12, с. 8–14; 14, с. 18–41; 15, с. 80–95; 17, с. 29–43; 20, с. 111–116]
Тема 3. Інформаційна база фінансового аналізу	1. Характеристика користувачів інформаційних ресурсів фінансового аналізу підприємства. 2. Бухгалтерська та фінансова	2	[1; 2; 9, с. 53–101; 11, с. 85–196; 17, с. 167–179; 18;

	звітність як інформаційна база фінансового аналізу. 3. Зміст, структура, призначення основних форм фінансової та бухгалтерської звітності. 4. Види взаємозв'язку показників бухгалтерської та фінансової звітності		19; 21, с. 11–54; 20, с. 178–197]

Закінчення табл. 4

1	2	3	4
Тема 4. Показники фінансового стану підприємства та їх характеристика	1. Система показників фінансової звітності підприємства. 2. Система показників фінансового плану про доходи підприємства. 3. Система показників фінансового плану про витрати підприємства. 4. Оцінка фінансового стану підприємства за величиною показників його діяльності	4	[1; 2; 6, с. 23–35; 7, с. 24–47; 8; 9, с. 53–97; 10, с. 74–104; 13, с. 25–67; 15, с. 60–80; 20, с. 89–116]

Практичне заняття – форма навчального заняття, при якій викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань.

Проведення практичного заняття ґрунтується на попередньому підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння студентами необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різної складності для розв'язання їх студентами на занятті.

Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань з їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання.

Оцінки, отримані студентом за окремі практичні заняття, враховуються при виставленні поточної модульної (практичний модульний контроль) оцінки з даної навчальної дисципліни.

Таблиця 5

Перелік тем практичних занять

Тема теоретичного заняття	Теми практичних занять	Кількість годин	Література
Змістовний модуль 1. Теоретичні основи фінансового аналізу.			
Тема 5. Аналіз наявності та ефективності використання оборотних коштів підприємства	Розрахунок показників ефективності використання оборотних коштів на основі балансу та звіту "Про фінансові результати діяльності підприємства"	6	[1; 3; 9, с. 103–117; 11, с. 226–248; 12, с. 141–151; 15, с. 24–44; 17, 252–259; 19]

Закінчення табл. 4

1	2	3	4
Змістовний модуль 2. Аналіз фінансового стану підприємства			
Тема 6. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства	Практичне заняття у вигляді ділової гри: економічна оцінка балансу підприємства	4	[1–3; 9, с. 182–213; 11, с. 308–327; 12, с. 64–83; 15, с. 60–80; 17, с. 447–454; 20, с. 120–154]
Тема 7. Аналіз інвестиційної активності підприємства.	Оцінка інвестиційної привабливості підприємства	2	[3–5; 9, с. 314–335; 10, с. 383–430; 11, с. 494–525; 15, с. 100–125; 16, с. 53–104]
Тема 8. Аналіз капіталу підприємства	Розрахунок середньозваженої ціни капіталу підприємства	2	[1; 2; 7, с. 234–276; 9, с. 147–163; 10, с. 454–466; 13, с. 167–189; 17, с. 454–469]
Тема 9. Аналіз майна підприємства	Оцінка ефективності використання основних засобів підприємства	2	[1; 3; 4; 9, с. 103–145; 11, с. 196–226; 12, с. 151–158; 17, с. 412–447]
Тема 10. Аналіз руху грошових потоків	Виявлення впливу зміни курсу національної валюти на результати фінансової діяльності підприємства	2	[1; 3; 4; 6, с. 78–95; 9, с. 165–180; 10, с. 307–322; 11, с. 273–308; 12, с. 83–91; 15, с. 95–

			100; 17, с. 434–438; 20, с. 210–264]
Тема 11. Комплексний аналіз прибутку підприємства	Розрахунок рентабельності власного капіталу підприємства на основі балансу та звіту "Про фінансові результати діяльності підприємства"	4	[1; 3; 4; 9, с. 277–312; 10, с. 186–204; 11, с. 525–553; 17, с. 338–384; 20, с. 120–154]

6. Самостійна робота студентів

Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни є самостійна робота студентів з літературою, законодавчими і нормативними документами в галузі аналізу господарської діяльності. Для цього рекомендується опрацювати існуючі законодавчі та нормативні акти, які публікуються в офіційних виданнях "Відомості Верховної ради України", "Урядовий кур'єр", "Голос України", аналітичні коментарі та проблемні статті, що друкуються в журналах "Актуальні проблеми економіки", "Вопросы статистики", "Вопросы экономики", "Економіка і прогнозування", "Економіка України", "Статистика України", а також розміщені на сайтах державних органів влади та Державного комітету статистики України (www.dinai.com ; www.zakon.rada.gov.ua; www.ukrstat.gov.ua).

Самостійна робота є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам:

1. Закріплення лекційного матеріалу.
2. Робота з рекомендованою літературою.
3. Підготовка до семінарських і практичних занять, дискусій, роботи в малих групах.
4. Контрольна перевірка кожним студентом особистих знань на запитання, які винесені для самостійного вивчення.
5. Робота над виконанням індивідуальних завдань та підготовка доповідей.

Перелік питань для самостійного опрацювання за навчальною дисципліною та теми рефератів наведено в табл. 6.

Таблиця 6

Перелік питань для самостійного опрацювання

Назва теми	Питання для самостійного опрацювання (за темами)	Рекомендована література
1	2	3
Тема 1. Сутність фінансового аналізу та характеристика фінансових ресурсів	1. Класифікація видів фінансового аналізу та їх сутність. 2. Роль та місце вибіркового спостережень та експертних оцінок у поглибленому	[1 – 5; 9, с. 11–51; 11, с. 9–64; 12 с. 5–36; 13, с. 8–24; 14,

підприємства	фінансовому аналізі	с. 56–88]

Продовження табл. 6

1	2	3
	3. Джерела формування фінансових ресурсів підприємства. Теми доповідей: 1. Формалізовані та неформалізовані методи фінансового аналізу. 2. Експрес-аналіз фінансового стану підприємства. 3. Фактори, які впливають на фінансовий стан підприємства	
Тема 2. Методи та методика проведення фінансового аналізу	1. Перелік та стисла характеристика методичних рекомендацій державних органів влади щодо проведення фінансового аналізу. 2. Перелік діючих норм і рекомендацій на яких формується методичне забезпечення фінансового аналізу. 3. Основні елементи методичного забезпечення фінансового аналізу. Теми доповідей: 1. Спираючись на методологію статистичних досліджень визначити статистичні інструменти, які використовуються в фінансовому аналізі. 2. Використання прийомів розширення та подовження факторних моделей у фінансовому аналізі. 3. Застосування методів стохастичного аналізу в дослідженні фінансового стану підприємства	[1; 3 – 5; 6, с. 32–78; 9, с. 11–51; 11, с. 64–85; 12, с. 8–14; 14, с. 18–41; 15, с. 80–95; 17, с. 29–43; 20, с. 111–116]
Тема 3. Інформаційна база фінансового аналізу	1. Зміст, структура та призначення основних форм фінансової звітності. 2. Напрями вдосконалення звітності підприємств при переході до міжнародних норм і стандартів. 3. Власний капітал підприємства та його характеристика. Теми доповідей: 1. Значення балансу для фінансового аналізу, його склад та структура. 2. Загальна характеристика звіту про фінансові результати підприємства. 3. Зміст, структура та призначення звіту	[1; 2; 9, с. 53–101; 11, с. 85–196; 17, с. 167–179; 18; 19; 21, с. 11–54; 20, с. 178–197]

1	2	3
Тема 4. Показники фінансового стану підприємства та їх характеристика	1. Показники статистичної та бухгалтерської звітності, що використовуються у фінансовому аналізі. 2. Система показників фінансової звітності підприємства, що використовуються у фінансовому аналізі.. 3. Система показників фінансового плану про джерела формування та надходження коштів. Теми доповідей: 1. Класифікація показників, що використовуються в фінансовому аналізі. 2. Система показників фінансового плану про фінансові результати підприємства. 3. Система показників фінансового плану про елементи операційних витрат	[1; 2; 6, с. 23–35; 7, с. 24–47; 8; 9, с. 53–97; 10, с. 74–104; 13, с. 25–67; 15, с. 60–80; 20, с. 89–116]
Тема 5. Аналіз наявності та ефективності використання оборотних коштів підприємства.	1. Джерела формування оборотного капіталу підприємства та його структура. 2. Сутність дебіторської заборгованості та шляхи її оптимізації. 3. Управління запасами підприємства, визначення строку їх оборотності. 4. Сутність оборотний коштів та їх вплив на фінансовий стан підприємства. 5. Аналіз дебіторської заборгованості за строками виникнення та погашення. 6. Показники ефективності використання оборотних активів та методи їх розрахунку	[1; 3; 9, с. 103–117; 11, с. 226–248; 12, с. 141–151; 15, с. 24–44; 17, 252–259; 19]
Тема 6. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства	1. Класифікація активів підприємства за ступенем убування їх ліквідності. 2. Класифікація пасивів балансу за ступенем убування строку покриття зобов'язань підприємства. 3. Коефіцієнтний метод аналізу ліквідності підприємства. 4. Економічна сутність показників, що характеризують платоспроможність підприємства. 5. Сутність платоспроможності підприємства та визначення можливості її поновлення.	[1–3; 9, с. 182–213; 11, с. 308–327; 12, с. 64–83; 15, с. 60–80; 17, с. 447–454; 20, с. 120–154]

	6. Умови за яких підприємство визначається неплатоспроможним	

Продовження табл. 6

1	2	3
Тема 7. Аналіз інвестиційної активності підприємства	1. Інформаційне забезпечення аналізу інвестиційної діяльності підприємства. 2. Інвестиційно-інноваційна діяльність в межах стратегічного розвитку підприємства. 3. Офіційні методичні рекомендації по оцінці ефективності інвестиційних проєктів 4. Аналіз і оцінка ефективності інновацій. 5. Оцінка ефективності фінансових інвестицій. 6. Аналіз впливу інвестицій на ефективність виробничої діяльності підприємства	[3–5; 9, с. 314–335; 10, с. 383–430; 11, с. 494–525; 15, с. 100–125; 16, с. 53–104]
Тема 8. Аналіз капіталу підприємства	1. Поняття і економічна сутність вартості капіталу підприємства. 2. Основні підходи до визначенні вартості капіталу. 3. Джерела формування вартості капіталу підприємства. 4. Фактори впливу на вартість капіталу підприємства. 5. Основні підходи до оцінки вартості окремих компонент капіталу. 6. Моделі оцінки вартості залученого капіталу	[1; 2; 7, с. 234–276; 9, с. 147–163; 10, с. 454–466; 13, с. 167–189; 17, с. 454–469]
Тема 9. Аналіз майна підприємства	1. Зміст, завдання та основні напрями аналізу необоротних активів підприємства. 2. Аналіз джерел формування, структури та розміщення оборотного капіталу. 3. Аналіз ефективності використання нематеріальних активів. 4. Горизонтальний і вертикальний аналізи майна підприємства. 5. Факторний аналіз фондівддачі. 6. Основні завдання та напрями аналізу запасів	[1; 3; 4; 9, с. 103–145; 11, с. 196–226; 12, с. 151–158; 17, с. 412–447]
Тема 10. Аналіз руху грошових потоків.	1. Характеристика Звіту про рух грошових коштів та послідовність його аналізу. 2. Нарощування і дисконтування потоків грошових коштів. 3. Основні причини невідповідності величини грошових потоків сумі отриманого прибутку. 4. Аналіз забезпеченості підприємства грошовими активами: модель Боумоля та Міллера-Ора.	[1; 3; 4; 6, с.78–95; 9, с. 165–180; 10, с. 307–322 ; 11, с. 273–308; 12, с. 83–91; 15, с. 95–100; 17, с. 434–438; 20, с. 210–264]

	5. Переваги та недоліки прямого та непрямого методів оцінки руху грошових коштів	

Закінчення табл. 6

1	2	3
	6. Техніка оцінки майбутньої та поточної вартості ануїтетів постнумерандо та пренумерандо	
Тема 11. Комплексний аналіз прибутку підприємства	1. Вплив структури пасивів і активів на фінансовий результат діяльності підприємства. 2. Типи фінансової стійкості підприємства і оцінка її запасу. 3. Оцінка ринкової позиції підприємства: аналіз внутрішнього і зовнішнього середовища. 4. Аналіз рівня, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства. 5. Система показників рентабельності, формули їх розрахунку та характеристика. 6. Факторний аналіз рентабельності оборотного капіталу	[1; 3; 4; 9, с. 277–312; 10. с. 186–204; 11, с. 525–553; 17, с. 338–384; 20, с. 120–154]

7. Контрольні запитання для самодіагностики

Змістовний модуль 1. Теоретичні основи фінансового аналізу

1. Сутність і значення фінансового аналізу: його основні цілі, завдання, особливості.
2. Предмет, об'єкт та суб'єкти фінансового аналізу.
3. Класифікація видів фінансового аналізу.
4. Групи показників, що характеризують фінансовий стан підприємства.
5. Формалізовані та неформалізовані методи фінансового аналізу.
6. Основні типи моделей фінансового аналізу.
7. Експрес-аналіз фінансового стану підприємства.
8. Місце фінансового стану в організаційній структурі підприємства.
9. Фактори, які впливають на фінансовий стан підприємства.

10. Класифікація прийомів фінансового аналізу.
11. Структура фінансового аналізу.
12. Кількісні методи фінансового аналізу.
13. Перелік та сутність фінансової звітності, що використовується в фінансовому аналізі.
14. Основні вимоги, що використовуються до складання фінансової звітності.
15. Значення балансу для фінансового аналізу, його склад та структура.
16. Економічна оцінка балансу підприємства.
17. Загальна характеристика звіту про фінансові результати.
18. Призначення, структура та послідовність складання звіту про рух грошових коштів.
19. Структура та призначення звіту про власний капітал.
20. Показники статистичної та бухгалтерської звітності, що використовуються у фінансовому аналізі.
21. Зміст, завдання та основні напрями аналізу оборотних активів підприємства.
22. Структура оборотних коштів підприємства.
23. Показники ефективності використання оборотних коштів підприємства та методика їх розрахунку.
24. Фактори, що впливають на ефективності використання оборотних коштів підприємства.

Змістовний модуль 2. Аналіз фінансового стану підприємства

1. Економічна сутність і структура майна підприємства.
2. Порівняльний аналіз динаміки, складу і структури активів підприємства.
3. Аналіз ефективності використання нематеріальних активів та основних засобів.
4. Факторний аналіз фондівддачі.
5. Аналіз динаміки складу і структури джерел фінансових ресурсів.
6. Фактори, що впливають на співвідношення власних і залучених коштів.

7. Оцінка ефективності управління структурою капіталу на основі фінансового левериджу.
8. Оцінка основних джерел капіталу та середньозваженої вартості капіталу.
9. Аналіз складу, структури, оборотності кредиторської заборгованості.
10. Оцінка ефективності використання власного і залученого капіталу.
11. Цілі та призначення фінансового аналізу в процесі управління грошовими активами.
12. Сутність та основні етапи перспективного аналізу грошових коштів.
13. Прямий та непрямий методи оцінки руху грошових коштів.
14. Основні причини невідповідності величини грошових потоків сумі отриманого прибутку.
15. Сутність ліквідності та платоспроможності, їх значення для суб'єктів господарювання в умовах ринкової економіки.
16. Зміст і послідовність аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства; основні стадії оцінки.
17. Система показників оцінки ліквідності: методика їх розрахунку, економічна інтерпретація.
18. Система показників оцінки платоспроможності підприємства, виявлення можливості її відновлення (втрати).
19. Умови визначення підприємства неплатоспроможним (банкрутом).
20. Сутність, значення, завдання аналізу фінансової стійкості підприємства.
21. Оцінка ринкової позиції підприємства: аналіз внутрішнього і зовнішнього середовища.
22. Економічна сутність інвестицій, їх класифікація, види.
23. Завдання та методи оцінювання ефективності інвестиційних проектів.
24. Оцінювання ефективності інвестицій в інноваційну діяльність
25. Аналіз рівня, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства.
26. Аналіз формування чистого прибутку.

27. Система показників рентабельності, методика їх розрахунку та характеристика.

28. Факторний аналіз ефективності використання оборотного капіталу.

8. Методики активізації процесу навчання

При викладанні навчальної дисципліни передбачено застосування активних та інтерактивних методів навчання – ділових ігор, тренінгів, семінарів у активній формі, розгляд кейсів, модерації. Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але і високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у:

- високій мотивації студентів;
- закріпленні теоретичних знань на практиці;
- підвищенні самосвідомості студентів;
- виробленні здатності приймати самостійні рішення;
- виробленні здібності до колективних рішень;
- виробленні здібності до соціальної інтеграції;
- придбанні навичок вирішення конфліктів;
- розвитку здібності до компромісів.

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено в табл. 7.

Таблиця 7

Використання методик активізації процесу навчання

Методики активізації процесу навчання	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Проблемні лекції – спрямовані на розвиток логічного мислення студентів, коло питань теми обмежується двома-трьома ключовими моментами, використовується досвід закордонних навчальних закладів з роздачею студентам під час лекцій друкованого матеріалу та виділенням	Проблемна лекція з питання: "Роль фінансового аналізу в управлінні підприємством і підвищенні ефективності його діяльності" (за темою 1). Проблемна лекція з питання: "Механізм діагностики фінансової стійкості підприємств" (за темою 6). Проблемна лекція з питання: "Інвестиційно-інноваційна діяльність як інструмент стратегічного розвитку підприємства" (за темою 7)

головних висновків з питань, що розглядаються. При читанні лекцій студентам даються питання для самостійного міркування, на які лектор відповідає сам, не чекаючи відповідей студентів	

Продовження табл. 7

1	2
Рольові ігри – форма активізації студентів, за якої вони задіяні в процесі інсценізації певної виробничої ситуації у ролі безпосередніх учасників подій, за правилами, які вже розроблено або виробляються самими учасниками; реалізуються через самостійне вирішення студентами поставленої проблеми	Комплексне практичне заняття у вигляді ділової гри "Аналіз рентабельності власного капіталу підприємства". Джерела інформації – "Баланс", "Звіт про фінансові результати", які студент вибирає самостійно на сайті Агентства з розвитку фондового ринку України. Вихідні дані – розрахунок рентабельності власного капіталу підприємства. Технологія проведення ділової гри: 1) визначення формули розрахунку рентабельності власного капіталу підприємства та ключових факторів, що впливають на рівень рентабельності; 2) обґрунтування вибраного методу аналізу рентабельності власного капіталу; 3) побудова блок-схеми проведення аналізу; 4) розрахунок рівня рентабельності власного капіталу підприємства; 5) визначення резервів підвищення рентабельності використання власного капіталу
Семінари – дискусії – передбачають обмін думками і поглядами учасників семінару по темі що розглядається, а також: розвивають мислення, допомагають формувати висновки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів	Проблемне повідомлення та дискусія з питань: 1. Сутність банкрутства підприємства і способи виходу з нього. 2. Ефективність реструктуризації підприємств. 3. Фактори, що визначають дивідендну політику підприємств. 4. Індикатори на ринку цінних паперів. Проблемне повідомлення та дискусія з питань: 1. Експертиза інвестиційних проектів і основні вимоги до них. 2. Регіональні особливості інвестиційної активності підприємств у межах спільного режиму інвестиційної діяльності.

	3. Формування фінансової стратегії діяльності підприємства
Кейс – метод – спрямований на аналіз конкретних ситуацій, дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів	Проблемна ситуація "Скласти прогноз грошового потоку підприємства" спираючись на фінансову звітність, яку студент вибирає самостійно на сайті Агентства з розвитку фондового ринку України

Продовження табл. 7

1	2
Міні – лекції – характеризуються значною ємкістю, складністю логічних побудов доказів та узагальнень	Міні-лекція з питання: "Планування аналітичної роботи на підприємстві" (за темою 1). Міні-лекція з питання: "Розподілення функцій з фінансового аналізу між структурними підрозділами" (за темою 2). Міні-лекція з питання: "Фінансові рішення в умовах інфляції" (за темою 6). Міні-лекція з питання: "Сучасне економічне положення країни і стану інвестиційної діяльності" (за темою 7)
Робота в малих групах – використовується з метою активізації роботи студентів при проведенні семінарських і практичних занять. В цих групах кожен учасник відіграє свою особливу роль і певними своїми якостями доповнює інших	Проведення практичних занять за темами: 1) тема 6. Завдання – спираючись на дані бухгалтерського балансу визначити можливість поновлення платоспроможності підприємства у короткостроковому та довгостроковому періодах. Обґрунтувати висновки. 2) тема 11. Завдання – спираючись на дані бухгалтерської та фінансової звітності визначити обсяг виробництва продукції при якому підприємство починає отримувати прибуток
Мозкові атаки – це метод розв'язання невідкладних завдань за дуже обмежений час. Сутність його полягає в тому, щоб за невеликий проміжок часу висловити як найбільшу кількість ідей, обговорити і здійснити їх колекцію	Проведення семінарських занять за темами: 1) тема 6. Завдання – визначте резерви підвищення ліквідності та платоспроможності підприємства. 2) тема 8. Завдання – визначити шляхи оптимізації структури капіталу
Презентації – виступи перед аудиторією. Використовуються для представлення певних досягнень роботи групи, звіту про виконання індивідуальних	Представлення результатів проведених наукових досліджень за допомогою мультимедійних засобів

завдань, інструктажу, демонстрації нових наукових розробок	
Модерація – цей метод допомагає групам розглядати теми, проблеми, завдання, зосереджуючись на змісті кожного у вільній колегіальній атмосфері. Модерація як спосіб проведення	Спираючись на результати дослідження, які отримані при виконанні науково-дослідницької роботи, визначити шляхи підвищення фінансової стійкості підприємства

Закінчення табл. 7

1	2
обговорення, швидко приводить до конкретних результатів, дає можливість усім присутнім брати участь в процесі вироблення рішень, відчуваючи при цьому свою повну відповідальність за результат	
Банки візуального супроводження – сприяють активізації творчого сприйняття змісту дисципліни за допомогою наочності	Використовуються при викладанні лекційного матеріалу

9. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота зі студентами здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи викладача у формі: індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль, тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

- а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:
 - консультації індивідуальні (запитання-відповідь);
 - консультації групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);
- б) за засвоєнням практичного матеріалу:
 - консультації індивідуальні і групові;
- в) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу:
 - індивідуальне здавання виконаних робіт;

10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів

Система оцінювання знань, вмінь та навичок студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни "Фінансовий аналіз" передбачають лекційні, семінарські та практичні заняття, а також самостійну роботу.

Перевірка та оцінювання знань студентів може проводитися кількома методами:

1. Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять.
2. Виконання індивідуального завдання.
3. Проведення проміжного тестування.
4. Виконання завдань для самостійної роботи.
6. Проведення поточно-модульного контролю.

Оцінювання знань студента під час семінарських, практичних занять, виконання завдань для самостійної роботи має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання певних видів робіт за 100 бальною накопичувальною шкалою, що відображена в технологічній карті накопичувальних рейтингових балів. Фрагмент технологічної карти наведено в табл. 8.

Таблиця 8

Фрагмент технологічної карти накопичувальних рейтингових балів

Теми змістовного модуля		лекції	практичні заняття	семінарські заняття + презентація	домашні завдання	тестові запитання за темами	МКР	Σ
ЗМ 1	Тема 1	1 тиждень	1	2	1	2		6
	Тема 2	2 тиждень	1	2	1			4,0
		3 тиждень	1	2	1	2		6,0
	Тема 3	4 тиждень	1	2	1	2		6,0
	Тема 4	5 тиждень	1		2	1		4,0
		6 тиждень	1		2	1	2	
	Тема 5	7 тиждень	1	1		1		
8 тиждень		1	1		1	2	10	15,0
ЗМ 2	Тема 6	9 тиждень	1	1	1			3,0
		10 тиждень	1	1	1	2		5,0
	Тема 7	11 тиждень	1	1		1		3,0
		12 тиждень	1	1		1	2	

Тема 8	13 тиждень	1	1		1	2		5,0
Тема 9	14 тиждень	1	1		1			3,0
	15 тиждень	1	1		1	2		5,0
Тема 10	16 тиждень	1	1		1	2		5,0
Тема 11	17 тиждень	1	1		2	2	10	16,0
S		17	11	12	18	22	20	100,0

Критерії оцінки:

лекція оцінюється в 1 бал, з них:

0,5 – присутність на лекції;

0,5 – активна участь в дискусії, відповіді на запитання лектора.

Семінарське заняття оцінюється в 2 бали, з них:

1 бал – зміст підготовленого матеріалу та якісно оформлена презентація;

0,5 бала – вміння вести дискусію;

0,5 бала – володіння матеріалом.

Практичне заняття оцінюється в 1 бал, з них:

0,5 – у випадку активної роботи в аудиторії;

0,5 – правильного вирішення поставлених завдань

Тестові запитання за темами оцінюються в 2 бали, з них:

25 % правильних відповідей – 0,5 балів;

50 % правильних відповідей – 1 бал;

75 % правильних відповідей – 1,5 балів;

100 % правильних відповідей – 2 бали.

Самостійна робота, тобто домашнє завдання оцінюється в 1 бал, з них:

1 бал – у випадку правильного вирішення завдання;

0,5 бала – наявність помилок;

0 балів – не виконано завдання.

Модульна контрольна робота проводить два рази в семестр.

Структура даної роботи включає: діагностичне, ситуаційне та евристичне завдання.

Модульна контрольна робота оцінюється в 10 балів.

Зразок завдання з модульного контролю

Змістовний модуль 2. Аналіз фінансового стану підприємства

Завдання 1. За даними, представленими в таблиці, розрахуйте показники, які характеризують ефективність використання оборотних коштів підприємства у звітному періоді та визначте вплив факторів на тривалість одного їх обороту.

Вихідні дані

Показник	На початок року	На кінець року	Відхилення
1. Виручка від реалізації продукції, тис. грн	32 700	38 533,4	+5 833,4
2. Власні оборотні кошти, тис. грн	1 322,8	4 063,9	+2 741,1

Завдання 2. Визначити шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів підприємства.

Завдання 3. Використовуючи метод розширення факторних моделей скласти формулу розчинення інтегрального показника рентабельності власного капіталу на часткові показники.

Діагностичне завдання розкриває рівень теоретичної підготовки студента, широту мислення, вміння бачити професійні проблеми, вести науковий пошук у фаховій літературі і вирішувати конкретні завдання. Максимальна оцінка за діагностичне завдання складає два бала.

На *два бала* за виконання діагностичного завдання оцінюються знання студента, якщо він володіє системними знаннями з проведення фінансового аналізу господарської діяльності підприємства. Подав змістовну відповідь на завдання контрольної роботи. Досконало володіє понятійно-категоріальним апаратом дисципліни "Фінансовий аналіз". Виявляє причинно-наслідкові та аналітичні зв'язки між проблемою, яка розглядається і загальним розвитком економіки держави. Володіє прийомами наукового дослідження, такими як абстрагування, порівняння, класифікація, аналіз та синтез.

На *один із половиною бал* за виконання діагностичного завдання оцінюються знання студента якщо він виявив ґрунтовні знання теоретичного матеріалу з використанням законодавчих актів та періодичних видань в яких розглядаються проблеми сучасного фінансового аналізу і прогнозування. Здійснює узагальнення й систематизацію економічної інформації і таким чином синтезує знання,

уміння та навички. Характер відповіді аналітичний, творчий. Виявив логічне засвоєння навчального курсу.

На *один бал* за виконання діагностичного завдання оцінюються знання студента, якщо студент подав відповідь на поставлене питання, однак окремі положення потребують уточнення. Слабко оперує понятійно-категоріальним апаратом дисципліни. У відповіді обмежується загальними фразами, плутає поняття, не розуміє, що є головним, а що другорядним. Відповідь уривчаста, непослідовна.

На *нуль із половиною бали* за виконання діагностичного завдання оцінюються знання студента якщо студент подав неправильну відповідь на поставлене питання, яка суперечить змістові програмного матеріалу і свідчить про недостатню теоретичну підготовку.

На *нуль балів* за виконання діагностичного завдання оцінюються знання студента за повної відсутності відповіді на поставлене питання, або ж незнання ним економічних категорій і прийомів економіко-фінансового аналізу.

Ситуаційне завдання розкриває рівень теоретичної підготовки студента, здібності логічно мислити, узагальнювати і знаходити правильну відповідь на поставлене завдання. Максимальна оцінка за виконання ситуаційного завдання складає три бала.

На *три бала* за виконання ситуаційного завдання оцінюються знання студента, якщо він показав глибоке засвоєння програмного матеріалу, засвоєння рекомендованої літератури; чітке володіння понятійним апаратом і методами наукового аналізу, вміння використовувати їх для виконання конкретних практичних завдань, розв'язання ситуацій. Відповідь має бути правильною та повною, оформлення відповіді – акуратним, логічним та послідовним.

На *два бали* за виконання ситуаційного завдання оцінюються знання студента, якщо він показав глибоке засвоєння програмного матеріалу; чітке володіння понятійним апаратом, методами та методиками наукового аналізу, вміння використовувати їх для виконання конкретних практичних завдань, розв'язання ситуацій. Допускаються незначні випадкові погрішності, які суттєво не впливають на повноту та змістовність відповіді.

На *один бал* за виконання ситуаційного завдання оцінюються знання студента, якщо він показав засвоєння програмного матеріалу та наявне вміння орієнтуватися в ньому, усвідомлене застосування знань

для розв'язання ситуаційних завдань. При виконанні завдання були допущені аналітичні неточності і не зовсім повно зроблені висновки.

На *один з половиною бали* за виконання ситуаційного завдання оцінюються знання студента, якщо він показав недостатнє вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання ситуаційного завдання, слабке знання економічних категорій, припустив суттєві помилки в висновках.

На *нуль балів* за виконання ситуаційного завдання оцінюються знання студента за повної відсутності відповіді на завдання, або ж незнання ним теоретичного матеріалу і законодавчої бази стосовно оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності.

Евристичне завдання (№ 3) розкриває рівень практичної підготовки студента, його знання законодавчої бази та вміння використовувати набуті навички у практичній роботі. Основна мета виконання евристичного завдання полягає у вирішенні конкретної задачі, яка направлена на підвищення ефективності роботи підприємства. Максимальна оцінка за виконання евристичного завдання складає п'ять балів.

На *п'ять балів* за виконання евристичного завдання оцінюються знання студента, якщо він безпомилково розв'язав задачу, підтвердив логіку свого мислення посиленням на теоретичний матеріал, подав певну кількість своїх коментарів та висновків, оформив завдання без арифметичних та орфографічних помилок у чітко структурованому вигляді.

На *чотири бали* за виконання евристичного завдання оцінюються знання студента, якщо він безпомилково розв'язав задачу, але мають місце деякі несуттєві неточності. Студент привів посилення на теоретичний матеріал, який підтверджує правильність логіки мислення, зробив вірний висновок та оформив завдання без орфографічних помилок у чітко структурованому вигляді.

На *три бала* за виконання евристичного завдання оцінюються знання студента, якщо він під час рішення задачі допустив помилки, які суттєво вплинули на кінцевий результат, оформив завдання без орфографічних помилок у чітко структурованому вигляді.

На *два бали* за виконання евристичного завдання оцінюються знання студента, якщо він не зміг розв'язати задачу, частково підтвердив

логіку свого мислення посиленням на теоретичний матеріал, не зробив висновків.

На *один бал* за виконання евристичного завдання оцінюються знання студента, якщо він не зміг розв'язати задачу, але привів певні посилання на теоретичний матеріал, які б дозволили виконати завдання.

На *нуль балів* за виконання евристичного завдання оцінюються знання студента, якщо він не зміг розв'язати задачу, не привів жодних посилань на теоретичний матеріал, які б дозволили вирішити завдання.

Загальна оцінка теоретичного модульного контролю поточної успішності студента складається з кількості балів отриманих за виконання діагностичного, ситуаційного та евристичного завдань.

Мінімальну кількість балів, яку студент має накопичити для отримання заліку – це 60 балів.

11. Рекомендована література

11.1. Законодавчі та нормативно-правові акти

1. Господарський кодекс України // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – 458 с.

2. Податковий Кодекс України // Офіційний вісник України. – 2010. – № 92 (10.12.2010). – Ст. 3248.

3. Про підприємства в Україні : Закон України від 27.03.91 р № 3356 – XII // Галицькі контракти. – 2000. – Спец. випуск. – С. 18–28.

4. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки : Закон України від 11.07.2001 р. № 2623 // Офіційний Вісник України. – 2001. – № 31.

5. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 16.01.2003 р. № 433-IV // Офіційний Вісник України. – 2003. – № 7.

11.2. Основна

6. Крейнина М. Н. Финансовое состояние предприятия. Методы оценки / М. Н. Крейнина. – М. : ИКЦ "ДИС", 1997. – 224 с.

7. Ковалев В. В. Финансовый анализ / В. В. Ковалев. – М. : "Финансы и статистика", 1997. – 265 с.
8. Национальные стандарты бухгалтерского учета // Налоги и бухгалтерский учет. – № 8 (128). – 22 августа 2005 г. – С. 128.
9. Павловська О. В. Фінансовий аналіз : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. – К. : КНЕУ, 2002. – 388 с.
10. Савчук В. П. Финансовый менеджмент предприятий: прикладные вопросы с анализом деловых ситуаций / В. П. Савчук. – К. : Издательский дом "Максимум", 2001. – 600 с.
11. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : підручник / Ю. С. Цал-Цалко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.
12. Шеремет А. Д. Методика финансового анализа / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулин. – М. : ИНФРА – М, 1999. – 176 с.

11.3. Додаткова

13. Бочаров В. В. Финансовое моделирование / В. В. Бочаров. – СПб. : Питер, 2000. – 208 с.
14. Гриньова В. М. Фінанси підприємств : навчальний посібник. Ч. 1. / В. М. Гриньова, В. О. Коюда, Т. І. Лепейко. – Х. : Вид. ХДЕУ, 2001. – 224 с.
15. Кизим М. О. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства : монографія / М. О. Кизим, В. А. Забродський, В. А. Зінченко. – Х. : Видавничий Дім "ІНЖЕК", 2003. – 144 с.
16. Крылов Э. И. Анализ эффективности инвестиционной и инновационной деятельности предприятия : учебн. пособ. / Э. И. Крылов, В. М. Власова, И. В. Журавкова. – 2-е изд., переб. и доп. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 608 с.
17. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / Г. В. Савицкая. – 4-е изд., перераб. и доп. – Мн. : ООО "Новое знание", 2000. – 668 с.
18. Фінансова звітність за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. – К. : Лібра, 1999.

19. Фінансова безпека підприємства : навчальний посібник / Т. Б. Кузенко, Л. С. Мартюшева, О. В. Грачов. – Х. : Вид ХНЕУ, 2010. – 300 с.

22. Цал-Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз : навчальний посібник / Ю. С. Цал-Цалко. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : ЦУЛ, 2002. – 360 с.

21. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

Зміст

Вступ	3
1. Кваліфікаційні вимоги до студента	4
2. Тематичний план навчальної дисципліни	9
3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами	10
4. План лекцій	13
5. Плани семінарських та практичних занять	16
6. Самостійна робота студентів	20
7. Контрольні запитання для самодіагностики	24
8. Методи активізації процесу навчання	27
9. Індивідуально-консультаційна робота	30
10.	С
истема поточного та підсумкового контролю знань студентів	30
11.	
Рекомендована література	36

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Робоча програма
навчальної дисципліни
"ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ"
для студентів галузі знань
0305 "Економіка та підприємництво"
денної форми навчання

Укладачі: **Раєвська** Олена Валентинівна

Грачов Володимир Іванович

Карпенко Аліна Станіславівна

Відповідальний за випуск **Раєвська О. В.**

Редактор **Бутенко В. О.**

Коректор **Бутенко В. О.**

План 2014 р. Поз. № 156 ЕВ. Обсяг 39 стор.

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи

Дк № 481 від 13.06.2001 р.

